

Okul Öncesi Dönemde Davranış Mimarisi

3-6 Yaş Sınıf Yönetiminde Kanıta Dayalı Stratejiler ve Bilimsel Modeller

Disiplin Cezalandırmak Değil, Öz-Düzenleme Öğretmektir

Geleneksel sınıf yönetim yöntemleri, anlık krizleri bastırmaya çalışırken çocuklara yeni beceriler kazandırmada yetersiz kalır. Araştırmalara dayalı yeni paradigma ise davranışı bir "iletişim biçimi" olarak kabul eder.

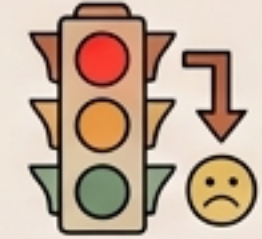
Eski Paradigma

Ceza ve Dışlama

Mola / "Time-out" Köşesi

Trafik Işıkları (Çocuğun sabah aldığı kırmızı ışık, günün geri kalanındaki motivasyonunu yok eder)

Anlamsız Dışsal Ödüller
(Sadece sticker/jeton verme)

Yeni Paradigma

Öz-düzenleme Öğretimi

Sakinleşme Köşesi / "Time-in"
(Bağ kurarak regülasyon)

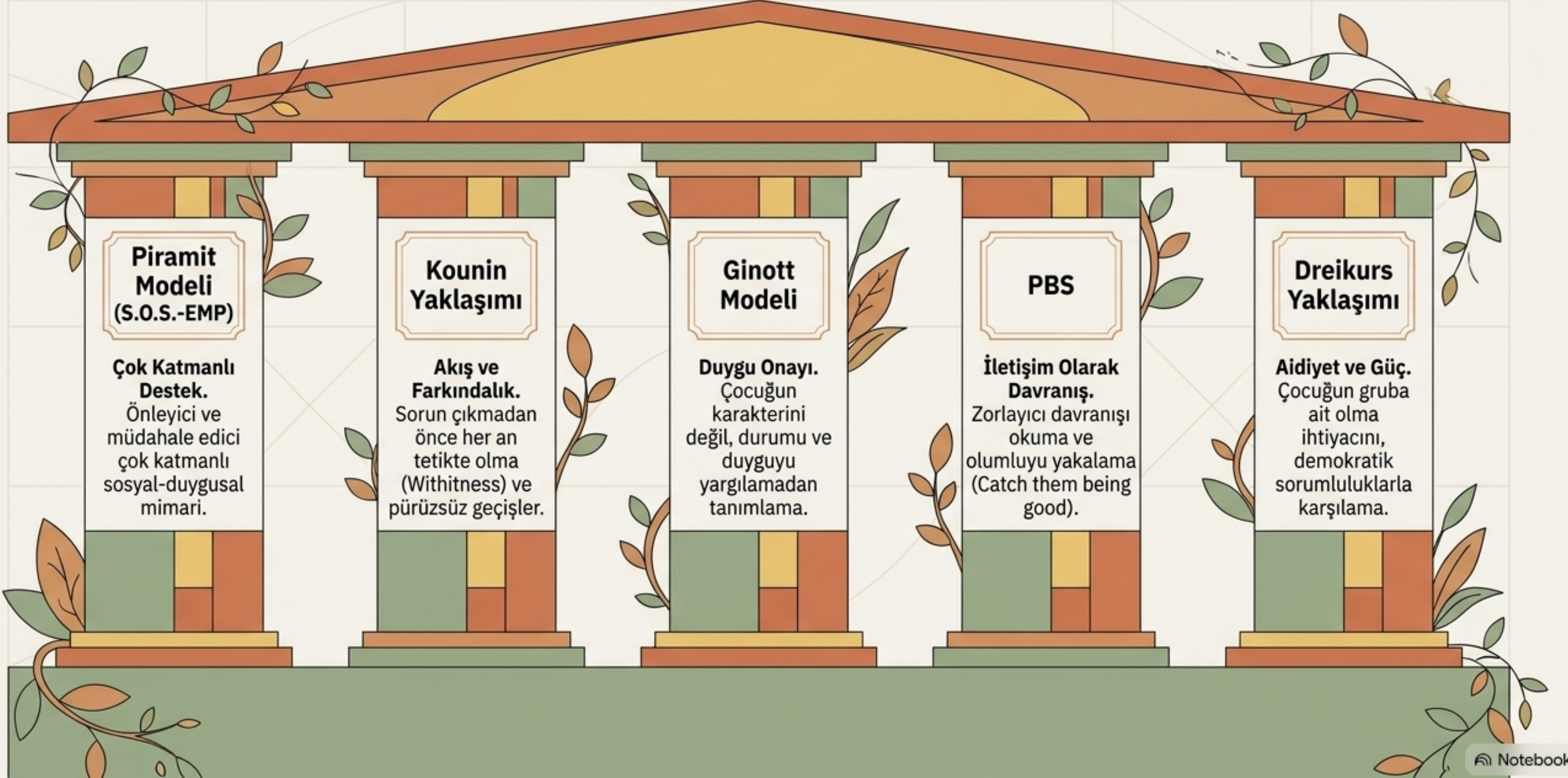

İhtiyaç Odaklı Yaklaşım

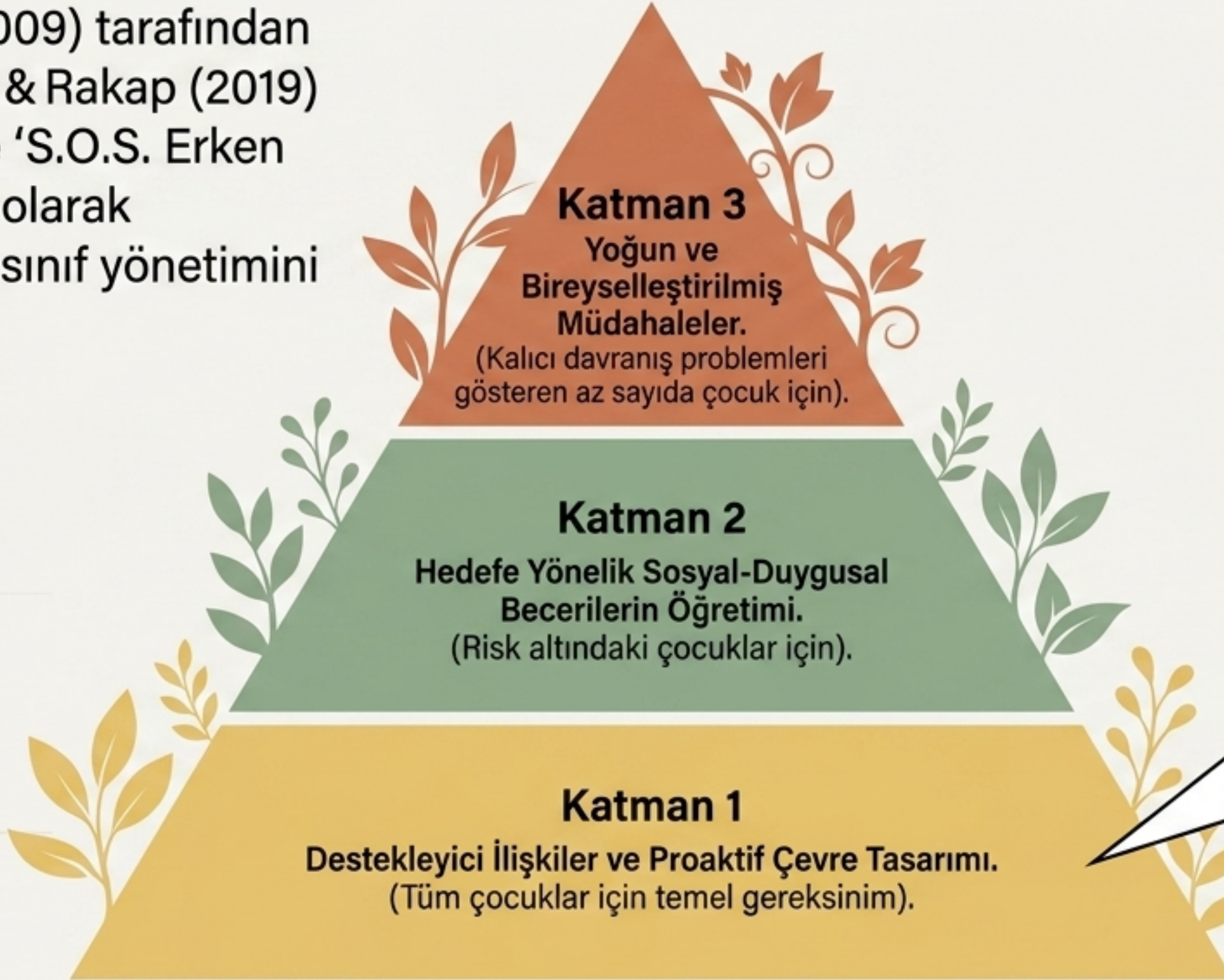
Doğal ve Mantıksal Sonuçlar

Sınıf Ekosistemini Taşıyan Beş Bilimsel Sütun

Sınıfın Temel Planı: Piramit Modeli ve S.O.S.-EMP

Hemmeter ve Fox (2009) tarafından geliştirilen ve Kalkan & Rakap (2019) tarafından Türkiye'ye 'S.O.S. Erken Müdahale Programı' olarak uyarlanan bu model, sınıf yönetimini katmanlara ayırır.

Öğretmenler enerjilerinin %80'ini en alt katmanı (çevreyi) inşa etmeye harcamalıdır. Sağlam bir zemin, krizlerin çoğunu doğmadan engeller.

Katman 1: Proaktif Çevre Tasarımı ile Krizleri Önleme

Kötü tasarlanmış bir sınıf, davranış problemlerine davetiye çıkarır. Fiziksel alanı, çocukların sakin ve amaca yönelik oyun oynamasını sağlayacak şekilde yapılandırın.

Katman 1: Kargaşayı Önleyen Pürüzsüz Geçişler (Kounin)

Araştırmalar, proaktif ve akıcı geçiş yönetiminin okul öncesi sınıflarındaki kargaşayı %80'e yakın oranda azalttığını göstermektedir (Pala, 2022).

Geçişleri yönetmek, sürprizleri ortadan kaldırmaktır.

Katman 2: Aidiyet ve Pozitif Güç İhtiyacını Karşılama (Dreikurs)

Rudolf Dreikurs'a göre istenmeyen davranışların altında "gruba ait olma, güç kazanma veya dikkat çekme" ihtiyacı yatar. Çocuğa bu gücü olumlu yollarla verin.

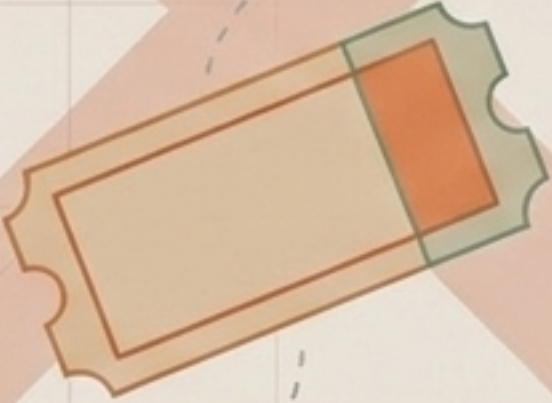

Katman 2: Anlamsız Jetonlar Yerine Büyüyen Davranış Ağacı (PBS)

PBS modelinin özü, istenmeyen davranışa odaklanmak yerine "Olumlu Davranışı Yakalamak"tır (Catch them being good). Bireysel rekabet yerine sınıfsal işbirliğini teşvik edin.

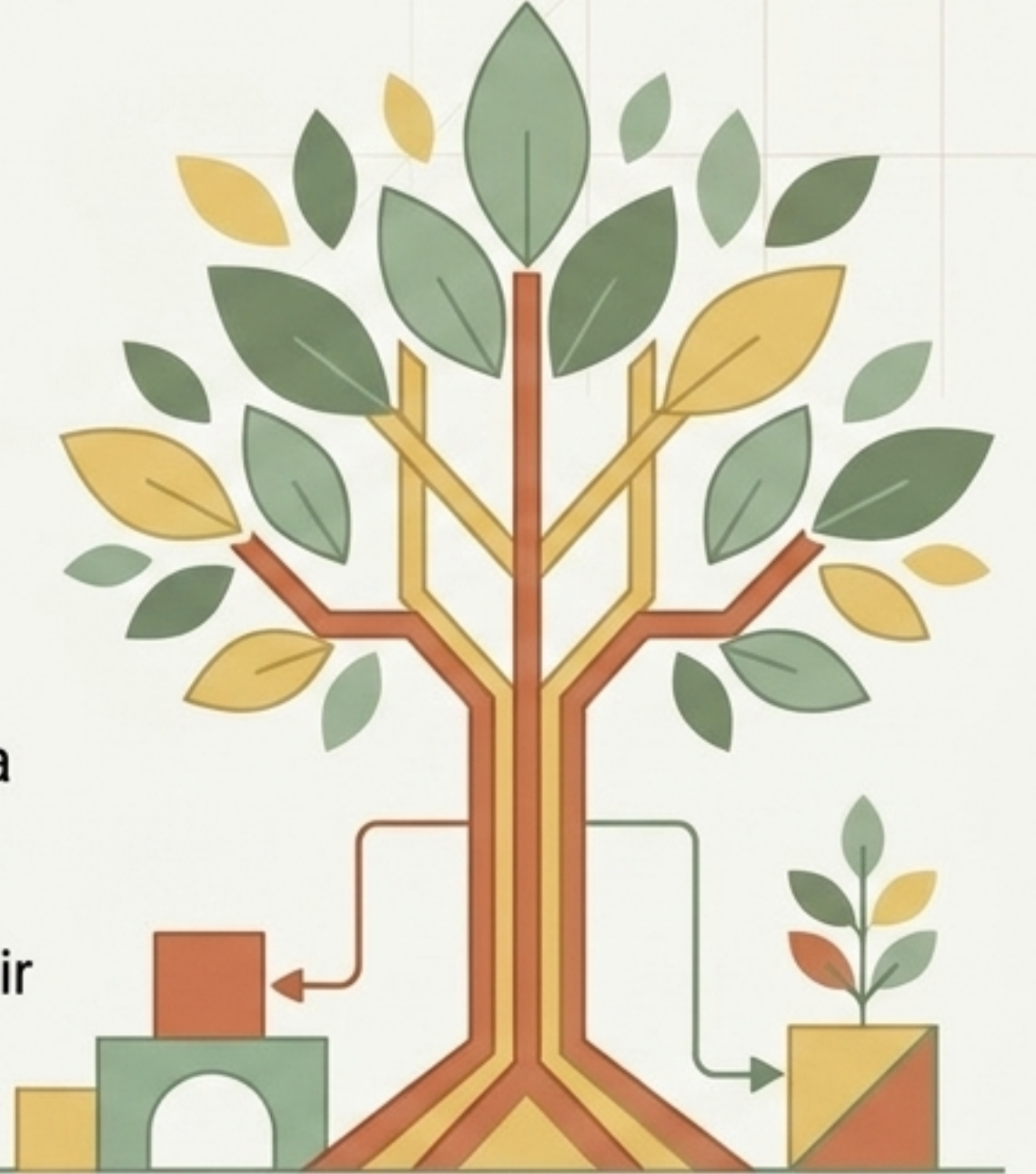
Bireysel Jeton Sistemi

Çocuğa sadece bir bilet vermek, eylem ile sonuç arasındaki mantıksal bağı kurmaz.

Sınıf Davranış Ağacı

1. Öğretmen betimleyici övgü sunar ("Ahmet, oyuncağını paylaştığın için teşekkürler").
2. Sınıfın panosundaki boş ağaca bir yaprak eklenir.
3. Ağaç tamamen yapraklandığında, sınıfça doğa yürüyüşüne çıkmak veya bahçeye gerçek bir fidan dikmek gibi mantıksal, ortak bir ödül kazanılır.

Katman 3: Davranışı Sınırlandırırken Duyguyu Onaylamak (Ginott)

Çocuklar yoğun duygular yaşadığında mantık devre dışı kalır. Ginott modeline göre; çocuğun karakterini etiketlemeyin, durumu tanımlayın ve duygusunu kabul edin.

Katman 3: Dışlanma Değil Bağ Kurma (Mola Yerine Sakinleşme Köşesi)

Geleneksel 'Mola' (Time-out) çocuğu tecrit eder ve öfkesini artırır. Oysa kriz anında çocuğun terk edilmeye değil, rehberliğe ihtiyacı vardır.

Geleneksel 'Mola' (Time-out)

Çocuk yalnız kalır, kaygısı artar, hiçbir yeni öz-düzenleme becerisi öğrenmez.

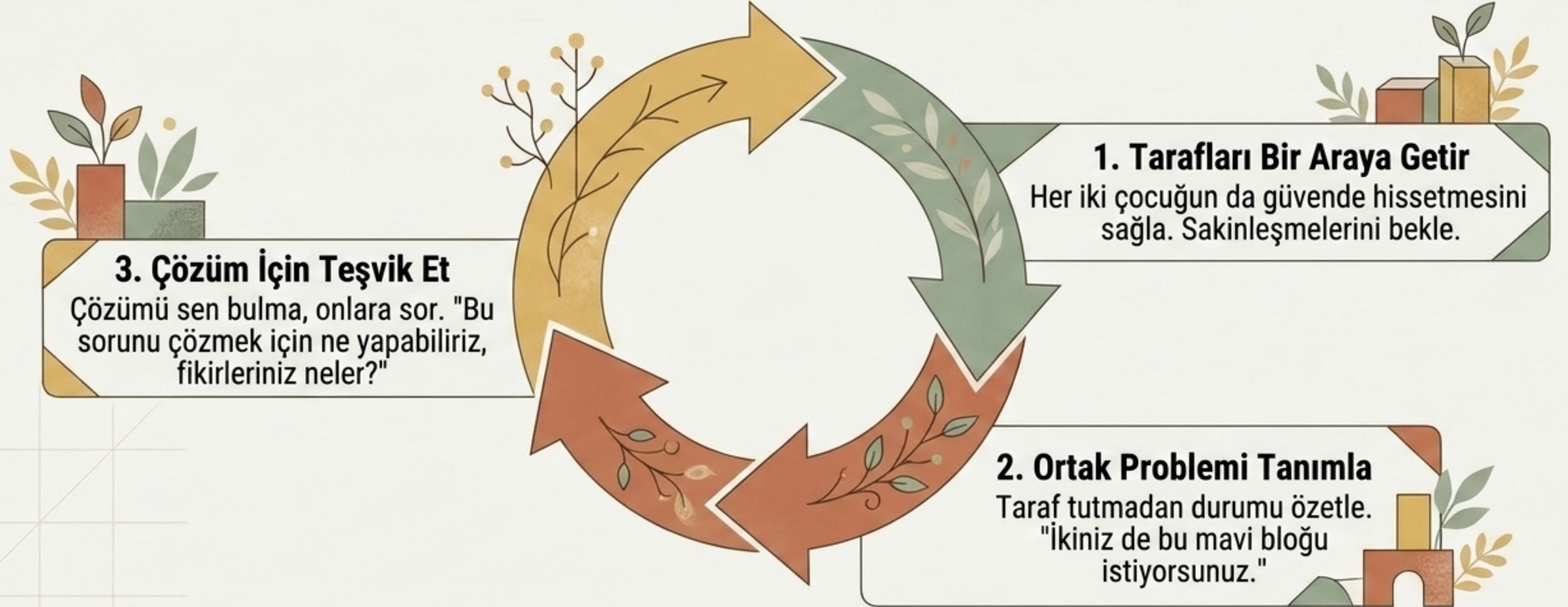
Sakinleşme Köşesi (Time-In)

Çocuk regüle olur. Öğretmen eşliğinde duygu kartları ve duysal materyallerle sakinleşmeyi öğrenir.

Katman 3: Yargıç Olmaktan Çıkıp Kolaylaştırıcıya Dönüşmek

Çocuklar çatıştığında hemen araya girip çözümü dikte etmek, onların problem çözme becerilerini köreltir. Amacımız onlara nasıl uzlaşacaklarını öğretmektir.

Mimarın Duruşu: Sınıfta 'Her An Tetikte Olma' (Kounin)

En mükemmel planlanmış sınıf bile, öğretmenin duygusal ve fiziksel duruşu (Withitness) olmadan yönetilemez. Çocuklar öğretmenin enerjisini aynalar.

Tarama

Arkanı dönükken bile sınıfta ne olup bittiğini hissettirme.

Fısıltının Gücü

Çocuklar bağırduğında sesi yükseltirmektmek yerine yarak fısıldayarak veya alçak bir ses tonuyla konuşarak kaosu sönümlendirme.

Modelleme

Sınıfa gülümseyerek girme, hata yapıldığında çocuklardan özür dileyerek "özrü" modelleme.

Sentez: Kendi Kendini Besleyen Olumlu Davranış Ekosistemi

Disiplin, birbirine bağılı bu sistemlerin eşzamanlı çalışmasıyla kendiliğinden var olur. Mükemmel sınıf, krizlerin yaşanmadığı değil, krizlerin birer öğrenme fırsatına dönüştüğü sınıftır.

Yarın Sabah Sınıfınızda Uygulayacağınız Altın Kurallar

Olumluyu Yakala

İstenmeyen davranışa tepki vermek yerine, istenen davranışı fark edip betimleyici şekilde övün.

Geçişleri Yönet

Her etkinlik değişiminden önce görsel ve işitsel uyarılarla belirsizliği yok edin.

Dışlama, Bağ Kur

Çocuğu cezalandırıp molaya göndermek yerine sakinleşme köşesinde ona eşlik edin.

Duyguyu Onayla

Kriz anında "Bunda ağlayacak ne var" demek yerine duyguyu kabul edin, sadece davranışa sınır koyun.

Kanıtla Dayalı Uygulamaların Bilimsel Referansları

Bu sunumda yer alan tüm stratejiler, erken çocukluk döneminde etkisi kanıtlanmış ulusal ve uluslararası araştırmalara dayanmaktadır.

Piramit Modeli & S.O.S.-EMP

Rakap, S., & Kalkan, S. (2019/2021). Küçük Çocuklarda Sosyal-Duygusal Gelişimi Destekleyici ve Problem Davranışları Önleyici Stratejiler.

Kounin Yaklaşımı

Kounin, J. S. (1970). Discipline and group management in classrooms. / Pala, Ş. (2022).

Pozitif Davranış Desteği (PBS)

Dunlap, G., et al. (2006). Prevention and intervention with young children's challenging behavior. (NAEYC, 2016).

Ginott Uyumlu İletişim

Ginott, H. G. (1972). Teacher and child. / Keleş, O. (2015).

Dreikurs Sosyal Disiplin

Dreikurs, R., et al. (1998). Maintaining sanity in the classroom.